

24-25 жовтня відбулася ХХІІ Всеукраїнська науково-практична конференція «**Короленківські читання 2019**» за темою «**Бібліотеки, архіви, музеї: конвергентна цифрова комунікація, крос-медійність, клієнтоорієнтованість**». Конференція була організована ХДНБ ім. В. Г. Короленка за підтримки Міністерства культури України, згідно з наказом «Про підготовку та проведення «Всеукраїнської конференції «Короленківські читання» (від 11.10.2019 р., № 808), Харківської державної академії культури (ХДАК), Харківського обласного відділення (філії) ВГО «Українська бібліотечна асоціація». Партнери заходу: журнал «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика», корпорація «Ранок», Дистанційна академія Видавничої групи «Основа».

У роботі конференції взяли участь близько 150 працівників культури, освіти, архівних установ, громадських організацій з Дніпра, Житомира, Запоріжжя, Києва, Кривого Рогу, Кременчука, Опішного, Полтави, Северодонецька, Харкова, інших міст України. Це, зокрема: фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого), ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Вінницької, Житомирської, Запорізької, Полтавської обласних наукових універсальних бібліотек, Гончарської книгозбірні України Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, Керамологічної бібліотеки України Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, бібліотек Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ХДАК, Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Національного технічного університету «ХПІ» та інших харківських вишів. Музейну справу представляли фахівці Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка, Етнографічного музею «Слобожанські скарби» імені Г. Хоткевича; архівну – співробітники Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного та Центрального державного науково-технічного архіву України. Брили також участь фахівці корпорації «Ранок», Харківського історико-філологічного товариства.

У межах конференції відбулися пленарне, два секційних засідання, постерна сесія. Було представлено 47 доповідей та повідомлень. Пленарне засідання відкрила директор ХДНБ ім. В. Г. Короленка, заслужений працівник культури України Валентина Дмитрівна Ракитянська, виступивши з доповіддю «Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка: цифрові активи, мультиплатформність, клієнтоорієнтованість». Характеризуючи цифрові активи бібліотеки, доповідачка особливу увагу сконцентрувала на проєкті «Електронна колекція літературно-мистецьких журналів Харкова першої третини ХХ ст.», який поточного року реалізує бібліотека за підтримки Українського культурного фонду ([URL: http://korolenko.kharkov.com/proekty-ta-granty.html](http://korolenko.kharkov.com/proekty-ta-granty.html)), та питаннях конвергенції форматів професійного розвитку фахівців бібліотечної справи.

Фахівці відділу пресознавства НБУВ, завідувачка відділу, кандидат історичних наук Ольга Анатоліївна Вакульчук, наукові співробітники Олена Сергіївна Залізнюк, Ірина Миколаївна Швець, представили огляд харківських газет 1818–2019 рр. у фондах цієї бібліотеки, поділилися досвідом роботи з їх цифровізації, відповіли на запитання стосовно координації роботи наукових бібліотек України у цій діяльності. Також колеги подарували організаторам заходу каталог «Українські газети 1898–2015 років, що виходили за межами України (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)», який містить 672 назви періодичних видань і буде в нагоді для дослідницької роботи вчених, журналістів, бібліотечних працівників, а також усіх, хто цікавиться історією української преси¹. «Модний» погляд на сучасного бібліотекаря висвітлила

¹ **Українські газети 1898-2015 років, що виходили за межами України (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського): каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; [уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізнюк, Л. А. Білименко ; редкол.: Т. Д. Антонюк та ін.]. – Київ: НБУВ, 2019. – 474 с. – URL: <http://irbis-nbu.gov.ua/everlib/item/er-0003160>**

Лілія Сергіївна Прокопенко, головний бібліотекар НБУ імені Ярослава Мудрого, кандидат історичних наук, доцент. Публікаторську і проєктну діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву ім. Г. С. Пшеничного як спосіб презентації архівних колекцій – Людмила Григорівна Касян, провідний науковий співробітник кінофотофоноархіву; досвід використання E-LEARNING як нового формату навчання та комунікації корпорації «Ранок» – керівник відділу корпоративних продажів Євгеній Владиславович Олександров, який представив та подарував бібліотеці останні електронні цікавинки видавництва.

Роботу секції 1 «Бібліотеки, архіви, музеї: цифровізація, крос-медійність, клієнтоорієнтованість» (модератори: заступник директора з наукової роботи ХДНБ ім. В. Г. Короленка, кандидат наук із соціальних комунікацій Людмила Володимирівна Глазунова, головний бібліотекар НБУ імені Ярослава Мудрого, кандидат історичних наук, доцент Л. С. Прокопенко; координатор: завідувач відділу науково-методичної роботи ХДНБ імені В. Г. Короленка Олена Петрівна Куніч) відкрили фахівці наукової бібліотеки КНУКіМ: Із зацікавленням були заслухані повідомлення Олени Олексіївни Скаченко, завідувача сектору, про використання електронних модулів інформаційної грамотності у бібліотеках зарубіжних університетів, та Олени Федорівни Омеляненко, провідного бібліотекаря, про проєктну діяльність у бібліотеці університету. які подарували ХДНБ ім. В.Г. Короленка наукову збірку «Бібліотека: культурний простір та інноваційний поступ», у якій подано вибрані статті та тези доповідей співробітників бібліотеки за 2012–2018 рр.: розглядаються актуальні питання сучасного бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства; проблеми управління діяльністю бібліотек; висвітлено досвід бібліотеки КНУКіМ з інформаційно-бібліографічної, інноваційно-методичної, проєктної діяльності, бібліотечного обслуговування тощо².

Фахівці Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В. Н. Каразіна акцентували увагу учасників секційного засідання на досвіді роботи зарубіжних бібліотек, а також співпраці з ними: академічних бібліотек США (Катерина Андріївна Лискова, провідний бібліотекар, координатор центру «Вікно в Америку»), бібліотек Латвії та Литви (Олена Григорівна Бабічева, заступник директора). Обговорено питаннях просування бібліотек у соціальних мережах (Ганна Сергіївна Мацієвська, завідувач сектору Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки), світові тренди дистанційної освіти бібліотекарів в контексті українських реалій (Л. В. Глазунова, заступник директора з наукової роботи, кандидат наук із соціальних комунікацій; Катерина Миколаївна Вірютіна, завідувач сектору відділу науково-методичної роботи). Представлено маловідомі матеріали про діяльність багаторічного декана бібліотечного факультету ХДАК Віктора Тимофійовича Витяжкова як педагога та вченого (Віктор Васильович Сєдих, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ХДАК, кандидат педагогічних наук). Наприкінці секційного засідання із зацікавленням було заслухане повідомлення «Бібліотека: оптимізм VS песимізм» Олега Володимировича Соцкова, методиста ХДНБ ім. В. Г. Короленка, укладача дайджеста бібліотечних інновацій «БібліоSpace».

На секції 2 «Фонд документних пам'яток у бібліотеці, архіви, музеї: традиційні та інноваційні шляхи формування, збереження та розкриття» конференції (модератор: Ігор Якович Лосієвський, завідувач науково-дослідного відділу документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В. Г. Короленка, доктор філологічних наук, заслужений працівник культури

² Бібліотека: культурний простір та інноваційний поступ : зб. вибр. ст. : 2012–2018 рр. : до 55-річчя наукової бібліотеки КНУКіМ / М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, наук. б-ка ; уклад. : Ю. І. Горбань, Л. А. Рибка, С. Г. Винокурова, В. В. Лук'яненко, О. О. Скаченко ; за заг. ред. Ю. І. Горбаня. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. – 544 с.

України; координатор: Ольга Ярополківна Ісаєнко, завідувач сектору) виступили дев'ять доповідачів. Розглянуто актуальні питання як теоретичного, так і науково-практичного напрямку згідно з профілем роботи секції.

Провідний науковий співробітник Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка Людмила Василівна Ольховська присвятила свою доповідь висвітленню теми, котра поєднує проблематику конференції і короленкознавство. Йшлося про діяльність видатного письменника і громадського діяча В. Г. Короленка як науковця-архівіста та музейника. Повідомлення завідувачки відділу краєзнавства Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського Марини Анатоліївни Федорової «Книжкова спадщина Миколи Гоголя (з фондів Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського)», яке можна характеризувати як цікаву історико-книгознавчу, бібліотекознавчу і почасти літературознавчу розвідку, містило також інформацію про діяльність бібліотеки з популяризації книжкової спадщини письменника. Доповідь бібліографа Гончарської книгозбірні України Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному Оксани Олексіївни Андрушенко поєднувала теми мистецтва й історії приватних зібрань діячів мистецтва; об'єктом стала бібліотека відомого київського художника-кераміста Володимира Онищенка у фондах книгозбірні. Модератор секції І. Я. Лосієвський розглянув особливості колекціонування документних пам'яток різних видів і груп у наукових бібліотеках національного та регіонального значення. Основною підставою для відбору документів до таких колекцій є саме їх пам'ятковість – особлива наукова, історико-культурна цінність, що для документів минулих століть підвищується у зв'язку з особливою їх рідкісністю або унікальністю. Структура фонду документних пам'яток у науковій бібліотеці, чії фонди є універсальними, має типовий характер, домінуючими її елементами найчастіше стають колекції стародруків, рідкісних та цінних видань XIX – початку XXI ст., рукописних книг, архівних документів. Достатньо обґрунтоване у сучасному документознавстві, архівознавстві і книгознавстві широке тлумачення терміна «документ» і відповідно – терміна «документна пам'ятка» є базовим для визначення новаційних шляхів розширення фонду документних пам'яток – за рахунок артефактів, що традиційно вважалися музейними предметами – фондovими одиницями історичних та краєзнавчих музеїв, художніх галерей. Такі пам'ятки (як от: епіграфічні джерела, нумізматичний матеріал, медалі, значки) мають документну природу або документну складову, хоча й не належать до основних профільних документів бібліотечних зібрань. Набуває актуальності й проблема колекціонування і збереження особливо цінних електронних документів, що мають пам'ятковий потенціал, містять найважливішу інформацію про теперішній етап розвитку сучасної цивілізації.

Про життєвий шлях Валерії Гассельбрінк-Габель – з відомої «бібліотечної» родини Габелів, невідривно пов'язаної з Харківською громадською бібліотекою (тепер ХДНБ) розповів член харківського відділення Української бібліотечної асоціації, підприємець В'ячеслав Євгенович Мамон. Основою розповіді стали архівні матеріали з ХДНБ, Державного архіву Харківської області та інших джерел. Серед інших виступів – повідомлення професора кафедри українознавства НТУ «ХП» Михайла Михайловича Красикова про книги з автографами в колекції Етнографічного музею «Слобожанські скарби» імені Г. Хоткевича НТУ «ХП», де він займає посаду директора та доповідь Валерія Станіславовича Романовського за результатами архівної розвідки. Виявлені ним матеріали дозволяють з'ясувати «Про який музей у Харкові писав Григорій Сковорода Михайлові Ковалинському в 1762 та 1763 рр.?». Про особливості, проблеми й перспективи розвитку електронних фондів та розміщення колекцій документних пам'яток на сайтах музеїв закладів вищої освіти йшлося у виступі Юлії Анатоліївни Конюшенко, бібліотекаря бібліотеки ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, кандидата історичних наук.

На постерній сесії (організатор Катерина Миколаївна Вірютіна, завідувач сектору відділу науково-методичної роботи), яка працювала у віртуальному режимі ([URL: https://ru.calameo.com/accounts/5337104#books](https://ru.calameo.com/accounts/5337104#books)), експонувалися матеріали 16 доповідей та

повідомлень. З ними мали змогу ознайомитися як учасники конференції, так і широкий загал фахівців бібліотечної, архівної та музейної справи. Темі цих доповідей – «Експертиза книг: уніфіковані підходи та дискусійні питання» (представила Г. І. Ковальчук, директор Інституту книгознавства НБУВ, доктор історичних наук, професор), «На шляху до документальної конгломерації» (С. М. Польовик, НБУВ), «Клієнтоорієнтованість як перспективний напрям розвитку наукової бібліотеки КНУКІМ» (С. Є. Толочко, Київський національний університет культури і мистецтв), «Соціальні медіа як платформи для залучення користувачів» (В. І. Брагінська, В. В. Щабельник, Наукова бібліотека НЮУ імені Ярослава Мудрого), «Використання конвергентних технологій для актуалізації навчального контенту» (Т. В. Нерода, Українська академія друкарства), «Усна історія як інструмент дослідження у бібліотечній практиці», (Г. М. Слотюк, Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва), «Неприпустимість цензури як клієнтоорієнтованість бібліотечно-інформаційного сервісу» (В. П. Жукова, ХДАК), «Новітні форми міжнародної взаємодії бібліотек цифрового суспільства» (Т. А. Сафонова, ХДАК), «Стратегія smm-кампанії у роботі бібліотек» (М. М. Усик, Харківська музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського), «Книги Яна Снядецького: атрибуція книжкових знаків за матеріалами фонду відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ» (Т. А. Якубова, НБУВ), «Приватна бібліотека Бориса Грінченка: роль та значення в українській культурі» (І. В. Лісова, НАКККІМ) та інші.

Учасникам конференції представлено цифрові активи бібліотеки (з QR-кодами): «Покращення можливостей для освіти, самоосвіти, творчої самореалізації та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб у Харкові та Харківській області» (<http://korolenko.kharkov.com/proekty-ta-granty/7.html>); «Електронна колекція літературно-мистецьких журналів Харкова першої третини ХХ ст.» (<http://collection.korolenko.kharkov.com/>); «Е-життя разом з бібліотекою: орієнтир на громаду Харківщини» (<http://korolenko.kharkov.com/proekty-ta-granty/6.html>); Соціальний проєкт «Інтернет для людей старшого віку» (<http://korolenko.kharkov.com/50+/50+.html>); веб-ресурс «Краєзнавство» (<http://kraj.korolenko.kharkov.com/>). Представлено також цифрові професійні ресурси: корпоративна «Бібліотечна енциклопедія Харківщини» (<http://libenc.korolenko.kharkov.com/>); блоги «Школа бібліотечного журналіста» (<http://journalist-library.blogspot.com>), «Регіональний конкурс імені Л. Б. Хавкіної» (<http://khavkinakonkurs.blogspot.com>); матеріали «Короленківських читань 2018»: Частина 1 (<https://ru.calameo.com/read/000632945149d504a9cac>), Частина 2 (<https://ru.calameo.com/read/000632945ebbc1261e1fc>); «Сайт Харківського обласного відділення (філії) ВГО Українська бібліотечна асоціація» (<http://korolenko.kharkov.com/kharkiv.uba/kharkiv.uba.html>).

Відбулася презентація книжкових виставок «Бібліотеки, архіви, музеї: цифровізація, крос-медійність, клієнтоорієнтованість», «Модерна бібліотека в сучасному світі», «Я люблю книгу! Я люблю бібліотеку!», що експонувалися в актовому залі та кабінеті бібліотечного історичного музею імені Л. Б. Хавкіної; виставка «Мистецтво оправи кінця ХІХ – початку ХХ ст.» та музейна експозиція «Пам'ятки писемності та друку» з колекцій фонду документних пам'яток ХДНБ ім. В. Г. Короленка, оформлені у читально-експозиційному залі імені академіка Д. І. Багалія науково-дослідного відділу документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів.

Учасники заходу отримали сертифікати, в дарунок – видання ХДНБ ім. В. Г. Короленка, опубліковані за фінансової підтримки Міністерства культури України: матеріали ХХІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Короленківські читання 2018», дайджест бібліотечних інновацій «БібліоSpace» (2019, вип. 5), листівки та книжкові закладки про «Електронну колекцію літературно-мистецьких журналів Харкова першої третини ХХ ст.», створену за підтримки Українського культурного фонду.

На другий день конференції, 25 жовтня, відбулися екскурсії у межах проєкту «Бібліотечний туризм», організовані фахівцями відділу науково-методичної роботи (Іриною Анатоліївною Карнаух, Катериною Миколаївною Вірютіною та іншими): «Паперові скарби» від корпорації «Ранок» (екскурсовод Тамара Василівна Ластовка, директор науково-інформаційного центру «Ранок», присутні – 32 особи); екскурсії до Наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (40 осіб), Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (19 осіб) та Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету (6 осіб).

Учасниками «Короленківських читань 2019» відзначено високий рівень проведення заходу, висловлено побажання і надалі зустрічатися для обговорення актуальних питань бібліотечної, музейної та архівної справи.

Висловлюємо щирі вдячності усім учасникам конференції за плідну співпрацю!

Члени організаційного комітету:

Валентина Дмитрівна Ракитянська, голова оргкомітету, директор ХДНБ ім. В. Г. Короленка, заслужений працівник культури України,

Людмила Володимирівна Глазунова, заступник директора ХДНБ ім. В. Г. Короленка з наукової роботи, кандидат наук із соціальних комунікацій, голова президії Харківського обласного відділення ВГО «Українська бібліотечна асоціація»,

Ігор Якович Лосієвський, завідуючий науково-дослідним відділом документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В. Г. Короленка, доктор філологічних наук, заслужений працівник культури України,

Олена Петрівна Куніч, завідувача відділом науково-методичної роботи ХДНБ ім. В. Г. Короленка.